

SELETUSKIRI

Vabariigi Valitsuse korralduse „Rahvusvahelises mittetulundusühingus Rahvuspaviljonide komitee riigi liikmeõiguste teostaja määramine ja volituse andmine“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Vabariigi Valitsuse korraldus „Rahvusvahelises mittetulundusühingus Rahvuspaviljonide komitee riigi liikmeõiguste teostaja määramine ja volituse andmine“ antakse riigivarasest (edaspidi *RVS*) § 6 lõike 3 ning § 78 lõike 2 punktide 1 ja 2 alusel. Eelnõu järgi määrab Vabariigi Valitsus rahvusvahelises mittetulundusühingus Rahvuspaviljonide komitee riigi liikmeõiguste teostajaks Kultuuriministeeriumi ning volitab kultuuriministrit tegema asutamise ja liikmesusega seotud toimingud.

Rahvuspaviljonide komitee (ingl. k *Committee of National Pavilions*, it. k *Comitato dei Padiglioni Nazionali*) on kavas asutada 8. oktoobril 2026 Veneetsias. Eesti soovib olla koos Šveitsi, Austria, Soome, Prantsusmaa ja Hollandiga Rahvuspaviljonide komitee asutajaliige. Rahvuspaviljonide komitee tegevus hõlmab nii Veneetsia arhitektuuri- kui ka kunstibiennaali.

Asutatav juriidiline isik Rahvuspaviljonide komitee tagab rahvuspaviljonidele tugevama positsiooni, et rääkida kaasa olulistes küsimustes suhetes biennaali juhtorganisatsiooniga *La Biennale di Venezia*. Samuti loob komitee aluse rahvuspaviljonide omavahelisele koostöövõrgustikule.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Korralduse eelnõu ja seletuskirja valmistasid ette Kultuuriministeeriumi loomingu osakonna arhitektuuri- ja disaininõunik Johanna Jõekalda (tel 628 2207, johanna.joekalda@kul.ee), finantsosakonna varahaldusnõunik Erle Toiger (tel 628 2229, erle.toiger@kul.ee) ning õigus- ja haldusosakonna jurist Nora Viira (tel 628 2329, nora.viira@kul.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga ega Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest punktist.

Eelnõu punkti 1 kohaselt volitab Vabariigi Valitsus Rahvuspaviljonide komitee liikmeõiguste teostajaks Kultuuriministeeriumi.

Eelnõu punkti 2 kohaselt volitatakse kultuuriministrit tegema vajalikud toimingud Rahvuspaviljonide komitee asutamiseks ja liikmeks astumiseks.

Rahvuskomisjonide komitee asutamine toimub Itaalia õiguse alusel. Tegemist on välisriigis registreeritud piiratud vastutusega eraõigusliku juriidilise isikuga. Eesti mõistes on tegemist mittetulundusühinguga, mille liikmeks saavad astuda Veneetsia biennaalil osalevad riigid ja nende esindusasutused.

Veneetsia biennaal on suurim riiklikul esindusel põhinev kunsti- ja arhitektuurisündmus. Eesti on oma rahvuspaviljoniga osalenud Veneetsia biennaalil alates 1997. aastast. Iga Veneetsia biennaal koosneb biennaali juhtorganisatsiooni valitud peakuraatori näitusest ning biennaalil osalevate riikide rahvuspaviljonidest (viimasel Veneetsia kunstibiennaalil osales 100 riiki, viimasel Veneetsia arhitektuuribiennaalil osales 66 riiki). Ehkki rahvuspaviljonid moodustavad enam kui poole biennaali väljapanekust pole neil siiani olnud neid koondavat juriidilist isikut, mis võimaldaks rääkida rahvuspaviljonidel kaasa biennaali juhtorganisatsiooni *La Biennale di Venezia* tehtavates otsustes.

Rahvuspaviljonide komitee eesmärk on luua rahvuspaviljonide võrgustik, mis annaks võimaluse regulaarseks dialoogiks biennaali juhtorganisatsiooni *La Biennale di Venezia* ja teiste oluliste partneritega ning annaks rahvuspaviljonidele ühise platvormi oma vajaduste ja ettepanekute väljendamiseks. Rahvuspaviljonide komitee loomise algatus on kasvanud välja rahvuspaviljonide komissaride võrgustikust, kuhu Venemaa ei kuulu. Eesti on olnud rahvuspaviljonide komissaride koostöövõrgustikus (komissar vastutab riikliku esinduse eest) aktiivne osaleja. Komitee asutamine toimub Šveitsi eestvedamisel. Asutajariike on 6 – Šveits, Austria, Soome, Prantsusmaa, Holland, Eesti – ning lähiaastatel on liituma oodata mitmeid teisi eelkõige komissaride võrgustikus aktiivseid riike.

Rahvuspaviljonide komiteest saab Veneetsia biennaalil osalevate riikide rahvuspaviljone koondav koostöövõrgustik, mille eesmärk on muuta rahvuspaviljonide osalemine biennaalil paremini koordineerituks, teadlikumaks ja jätkusuutlikumaks ning olla biennaali juhtorganisatsioonile *La Biennale di Venezia*’le konstruktiivseks ja usaldusväärseks partneriks. Komitee loob ühtlasi püsiva struktuuri kogemuste, teadmiste ja praktilise info jagamiseks ning aitab liikmetel tegeleda biennaalil osalemise tehniliste, organisatoorsete, juriidiliste, majanduslike ja kommunikatsiooni valdkonna küsimustega.

Komitee on mittetulunduslik ja kaasav: sellesse on oodatud nii biennaalil alaliselt esindatud riigid kui ka riigid, kellel statsionaarseid rahvuspaviljoni ruume ei ole. Komitee eesmärk ei ole rahvuspaviljonide tegevust ühtlustada, vaid tugevdada nende vahelist koostööd, institutsionaalset järjepidevust ja vastastikust õppimist, säilitades samal ajal iga riigi ja rahvuspaviljoni iseseisvuse. Pikemas perspektiivis soovib komitee olla konstruktiivne ja usaldusväärne partner *La Biennale di Venezia*’le, aidates kaasa Veneetsia biennaali arengule, kestlikkusele ja toimimisele viisil, mis arvestab rahvuspaviljonide kui oluliste sidusrühmade kogemuste, vajaduste ja väärtustega.

Eesti liikmesust välismaises eraõiguslikus juriidilises isikus reguleerib riigivaraseadus (RVS). RVS § 2 lõike 8 alusel RVS-i ei kohaldata riigi osalemisele välislepingute alusel moodustatud finantsinstitutsioonides ja välisriigi eraõiguslikes juriidilistes isikutes, kui riigi osalemine tuleneb Euroopa Liidu õigusaktist või välislepingust. Rahvuspaviljonide komitee tegevust ükski välisleping ei reguleeri. Seetõttu ei esine RVS-i kohaldamist välistavat alust.

RVS § 4 lõike 2 punkti 7 kohaselt on riigivara valitsejad muu hulgas ministeeriumid, kellel on õigus korraldada riigi osalemist välisriigis piiratud vastutusega eraõiguslikus juriidilises isikus. RVS § 1 lõike 3 tähenduses on riigivara riigile kuuluvate rahaliselt hinnatavate õiguste ja kohustuste kogum. Riigivara valitsemine on RVS § 1 lõike 2 kohaselt muuhulgas riigi osalemine välisriigis registreeritud piiratud vastutusega eraõiguslikus juriidilises isikus. Ka mittetulundusühing on eraõiguslik juriidiline isik. RVS § 6 lõike 3 kohaselt saab Vabariigi Valitsus määrata liikmeõigusi teostama ministeeriumi või Riigikantselei. RVS § 6 lõike 6 alusel on liikmeõiguste teostajal kõik seadusest tulenevad mittetulundusühingu liikme õigused ja kohustused, millest tulenevate ülesannete täitmisel esindab riiki minister, riigisekretär või liikmeõigusi teostama volitatud asutuse juht.

RVS § 78 lõike 2 punkti 1 kohaselt võib liikmeõiguste teostaja hääletada mittetulundusühingu asutamisel üksnes Vabariigi Valitsuse volituse alusel. Sama lõike punkti 2 kohaselt on Vabariigi Valitsuse volitus vajalik ka mittetulundusühingu liikmeks astumisel.

3. Eelnõu mõju, eelnõu rakendamisega seotud tegevused ja vajalikud kulud

Kultuuriministeeriumi osalemine Rahvuspaviljonide komitee tegevuses täidab seletuskirja punktis 2 kirjeldatud eesmärgi. Eesti liikmesus võimaldab tegeleda Eesti arhitektuuri ja kunsti rahvusvahelistumisega kõrgemal tasemel. Kultuur 2030 arengukavast tulenevalt on Eesti arhitektuuri ja kunsti rahvusvaheline nähtavus maailmas otseselt seotud Veneetsia biennaalil osalemisega (nii arhitektuuri kui kunsti valdkondade puhul) ja aitab saavutada rahvusvahelistumise eesmärgi (arhitektuuri valdkonnas hea arhitektuurimaa maine, kunsti valdkonnas pikaajalised ja jätkusuutlikud koostööprojektid).

Rahvuspaviljonide komitee hakkab koondama ka praktilisi teadmisi Veneetsia biennaalil osalemise korralduslikust poolest ja annab võimaluse eri biennaalikogemusega riikidel üksteiselt vastastikuselt õppida, kontakte vahetada ning operatiivselt organisatoorset infot vahetada ja koostööd teha. Rahvuspaviljonide komitee asutajariikide seas on kõikidel teistel oma statsionaarsed paviljonid Giardini biennaalialal Veneetsias ning Eestist oluliselt pikem biennaalil osalemise ajalugu. Eestil on aga jagada väärtuslikke kogemusi sellest, kuidas kohanemisvõimeliselt eri näitusepindadel oma väljapanekutega silma paista, ning valmisolek anda kogemusi edasi teistele sarnases olukorras riikidele, kes komiteega ühinevad. Komitee loob võimaluse vastastikuseks kogemuste vahetamiseks nii pika biennaalitraditsiooniga kui ka teiste osalemismudeliga riikide vahel.

Samuti on Eesti asutajaliikmeks astumine oluline Eesti välispoliitiliste eesmärkide täitmiseks. Euroopa Liidus on kõige kõrgemal poliitilisel tasandil kokku lepitud, et nii kaua, kui Venemaa agressioon Ukrainas ei ole lõppenud, ei saa normaliseerida koostööd spordis ja kultuuris, ning Rahvuspaviljonide komitee asutajaliikmed seisavad selle põhimõtte eest.

2022.–2025. aastal oli Venemaa paviljon suletud, kuid 2026. aastal naasis Venemaa pärast osalemisspausi Veneetsia biennaalile. Venemaa rahvuspaviljon oli avatud biennaali pressiaavamisel, kuid on sellele järgneval perioodil erinevalt teistest rahvuspaviljonidest suletud. Biennaali juhtorganisatsiooni senised seisukohad viitavad ohule, et Venemaa osalemine eesootavatel biennaalidel võib taas aset leida hoolimata sellest, et Ukrainas kestab täiemahuline sõda. Eesti korraldas 2026. aasta biennaali avamisel mitmeid algatusi survestatmaks biennaali juhtorganisatsiooni Venemaa osalemise otsust ümber pöörama ja väljendamaks ühtsust Ukrainaga, sh Balti ja Poola kultuuriministrite ühisavaldus.

Komitee tegevustega kujundatakse seisukohti küsimustes, mis puudutavad biennaalil osalemise väärtusruumi ja toimumispõhimõtteid. Eesti osalemine komitee asutajaliikmena annab võimaluse nende seisukohtade kujundamisel kaasa rääkida ja seista jätkuvalt selle eest, et Venemaa osalemist biennaalil ei normaliseeritaks.

Liikmesusega kaasneb riigile kulu aastase liikmemaksuna järgmiselt: 2026. aastal 4000 eurot, 2027. aastal 2000 eurot ja alates 2028. aastast 1000 eurot. Kuluga on Kultuuriministeeriumi eelarves arvestatud.

4. Korralduse jõustumine

Korraldus jõustub üldises korras

5. Kooskõlastamine

Korralduse eelnõu esitatakse vastavalt RVS § 101 lõike 1 punktile 2 kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile.

(allkirjastatud digitaalselt)

Heidy Purga
minister